

Falu kommun

Kultur- och fritidsförvaltningen
 Elsa Röing/Gordon Eadie
 Tel. 023-830 00
 E-post: elsa.roing@falun.se

Dnr KS0225/21
 KFN0108/18
 Datum 2021-02-17

BILDANDE AV KULTURRESERVATET Dikarbackens odlingslandskap I FALU KOMMUN

Beslut

Falu kommun beslutar med stöd av 7 kap. 9 § Miljöbalken (SFS 1998:808) att förklara delar av fastigheterna Krondiket 1:1 och Götgården 1:1 samt hela fastigheterna Krondiket 1:2 och 1:3 som kulturresevat. Reservatets namn skall vara Dikarbackens odlingslandskap.

För att tillgodose syftet med kulturresevatet beslutar Falu kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken (SFS 1998:808) att nedan angivna föreskrifter, under rubriken Reservatsföreskrifter, ska gälla för resevatet. Falu kommun kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter för kulturresevatet om det finns särskilda skäl.

Reservatet avgränsas enligt bifogad beslutskarta (bilaga 1 och 2).

Med stöd av 3 § förordningen (SFS 1998:1252) om områdesskydd fastställer Falu kommun bifogad skötselplan (bilaga 5). Skötselplanen ska revideras vart 10:e år eller vid behov.

Förvaltare av kulturresevatet är Falu kommun.

Uppgifter om resevatet

Skyddsform	Kulturresevat
Namn	Dikarbackens odlingslandskap
Län, kommun, socken	Dalarnas län, Falu kommun, Stora Kopparbergs socken
Lägesbeskrivning	ca 2 km sydväst om Falu centrum
Areal	37 ha
Fastigheter	Krondiket 1:1 del av (35 ha) Krondiket 1:2 (0,3 ha) Krondiket 1:3 (1,2 ha) Götgården 1:1 del av (0,4 ha)
Förvaltare	Falu kommun
Brukare	Kommunala fastigheter: Falu kommun Krondiket 1:2: fastighetsägarna

Falu kommun

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

Syfte

Syftet med kulturresevatet är att:

1. *Vårda det förindustriella odlingslandskapet*

Dikarbacken ska vårdas aktivt för att visa hur ett förindustriellt odlingslandskap i Falutrakten såg ut, framförallt vad gäller markstruktur och bebyggelselägen. I det ingår att bevara småskalig markindelning, befintliga byggnader, historiska hägnader, relationen mellan inäga och utmark samt fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i form av åkrar, stenvägar och odlingsrösen.

Ovan nämnda kulturhistoriska värden ska tillsammans med den lokala biologiska mångfalden bevaras, tydliggöras, skötas och kompletteras med utgångspunkt i historiskt källmaterial. Byggnader i resevatet får inte förvanskas. Tillkommande byggnader ska antingen tydligt kopplas till områdets historia, fylla en funktion för resevatets drift och skötsel eller öka tillgängligheten för besökare. Alla tillkommande byggnader ska underordnas den kulturhistoriska upplevelsen.

2. *Främja världsarvs pedagogik och ett rikt friluftsliv*

Syftet är även att skildra odlingslandskapets roll i Världsarvet Falun och uppfylla Unescos krav på bevarande av kulturmiljö, pedagogisk verksamhet samt hållbar utveckling. Dikarbacken ska vara en arena för pedagogisk verksamhet där områdets historia lyfts fram och ger kontext till globala utmaningar kring hållbar utveckling.

Kulturresevatets olika delar ska tillgängliggöras med stigar, rastplatser och informationsskyltar. För besökare ska området dessutom hänga ihop med omgivande kulturlandskap. Både Falubor och besökare till Världsarvet Falun ska hitta goda friluftsmöjligheter på Dikarbacken.

Skäl för beslut

Dikarbackens välbevarade odlingslandskap med gårdslägen, markindelning och fornlämningar visar hur kulturlandskapet runt Falu stad och gruvan formades under flera epoker i förindustriell tid. Gårdarna har en strategisk placering med koppling till staden, Falu gruva och hyttplatsen vid Vällan.

Falu kommun, som en av parterna i Världsarvet Falun, har ett åtagande att uppfylla Unescos krav på vård och bevarande av kulturmiljöer och hållbar utveckling inom världsarvet.

Falu kommun

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

Bildandet av kulturreseptatet säkerställer en värdefull kulturmiljö inom Världsarvet Falun. Ett reservat uppmuntrar pedagogisk verksamhet som bidrar till upplevelser av världsarvet.

Dikarbacken ligger inom ett område runt Falu stad som utgör en kulturmiljö av riksintresse (W 15). Enligt hushållningsbestämmelserna i 3 kap. 6 § miljöbalken ska riksintressen långsiktigt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värde. Området runt Falu stad är ett särpräglad kulturlandskap av unikt slag med spår av en medeltida kolonisation och småskaligt jordbruk, dominerande bergsmansgårdar, storslagna slaggvarp och hyttlämningar med mera. Flera intressanta fornlämningar finns på Dikarbacken, som till exempel fossila åkrar, en varggrop och en hyttlämning som kan vara Faluns äldsta. Bildandet av kulturreseptatet bidrar till att säkerställa en del av riksintresset och skydda området med dess fornlämningar mot påtaglig skada.

Skötseln av kulturreseptatet med inriktningen på småskaligt traditionellt jordbruk och skogsbruk kommer att bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålen ”ett rikt odlingslandskap”, ”levande skogar”, ”en god bebyggd miljö” och ”ett rikt växt- och djurliv.”

Reservatsföreskrifter

För att säkerställa syftet med reservatet förordnar Falu kommun att nedan angivna föreskrifter ska gälla. Föreskrifterna gäller utöver vad som gäller enligt lag eller annan författning.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägarens och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att inom kulturreseptatet:

1. anlägga ny väg eller parkeringsplats, bygga om eller på annat sätt förändra befintlig väg, undantaget de vägar/stigar som redovisas på beslutskartan och som syftar till att skapa tillgänglighet för besökare samt möjliggöra reservatets drift och skötsel.
2. dra fram ny luft- eller markledning annat än till besökscentrum med tillhörande ekonomibyggnader. Befintliga ledningar kan underhållas och förnyas så länge helhetsintrycket i kulturreseptatet beaktas.
3. uppföra mast eller antenn,
4. bedriva täkt, gräva, schakta, borra, utfylla, övertäcka, spränga, dika, dämna, eller liknande för annat ändamål än för restaurering, tillgängliggörande och skötsel av kulturreseptatet. Föreskriften omfattar inte normalt trädgårdsarbete, som grävning av trädgårdsland och rabatter med mera,
5. ta bort eller skada stenmurar, rösen, eller övriga odlingsspår (*se förtydligande A5*),

Falu kommun

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

6. förändra jordbruksmarkens historiska arrondering (*se förtydligande A6*),
7. sprida bekämpningsmedel, konstgödsel, kalk eller andra liknande preparat,
8. riva befintliga byggnader, även del av byggnad, på fastigheten Krondiket på 1:2.
Utan Falu kommuns tillstånd är det dessutom inte tillåtet att:
  9. **inom område 1a föreskriftskarta:** uppföra ny byggnad eller anläggning, tillbygga, förändra byggnaders exteriör eller på annat sätt förvanska byggnaderna,
inom område 1b föreskriftskarta: uppföra ny byggnad eller anläggning med undantag för planerad byggnation enligt bygglov BYGG 2021-000163, tillbygga, riva byggnad eller del av byggnad, förändra byggnaders exteriör eller på annat sätt förvanska byggnaderna,
inom område 2 a och b föreskriftskarta: uppföra ny byggnad, med följande undantag:
- byggnad med befintligt tillstånd enligt föreskrifter får flyttas inom området (*se förtydligande A9*),
  10. anordna upplag av storskalig eller industriell karaktär. Upplag för husbehov och drift, till exempel ved och stängselmaterial, omfattas inte av föreskriften.
  11. avverka träd eller skada vedartade växter annat än i samband med områdets restaurering och skötsel och i enlighet med gällande skötselplan. Fastigheten Krondiket 1:2 undantas från föreskriften.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om markägare och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt förpliktas att tåla följande åtgärder inom kulturreseptatet:

1. utmärkning av reservatet,
2. reservatsskötsel och restaureringsarbete enligt gällande skötselplan, inklusive uppföljning (*se förtydligande B2*),
3. anläggning för djurhållning såsom stängsel, utfodringsplats, ligghall med mera,
4. anläggning för besökare såsom vandringsled, informationstavlor, rastplatser, avfallsbehållare med mera.

Fastigheten Krondiket 1:2 undantas från föreskrifterna B3 och B4.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det inom kulturreseptatet förbjudet att:

1. beträda besådd åker eller oslagen äng,
2. gräva upp växter, plocka mossor, lavar eller vedlevande svampar, med följande undantag:
- Mossor, lavar och lummer kan plockas för Falu kommuns pedagogiska verksamhet.

Falu kommun

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

3. göra åverkan på byggnader, hägnader, kulturhistoriska lämningar, mark, djur eller växtlighet,
4. cykla inom området, annat än på angivna leder,
5. medföra hund som inte är kopplad.

Utan Falu kommuns tillstånd är det dessutom inte tillåtet att:

6. samla in djur, till exempel insekter, annat än i pedagogiskt syfte (*se förtydligande C6-C8*),
7. tälta, sätta upp vindskydd eller ställa upp campingfordon (*se förtydligande C6-C8*),
8. göra upp eld annat än på anvisad plats (*se förtydligande C6-C8*),
9. framföra motordrivet fordon i området, inklusive snöskoter, (*se förtydligande C9*), med följande undantag:
  - räddningstjänst
  - transport för rörelsehindrade till besökscentrum på markerad serviceväg och till anvisad parkering (beslutscharta), särskilt parkeringstillstånd för rörelsehindrade krävs.
  - djurtransport,
  - tillträde till enskild fastighet i enlighet med separat servitutsavtal,
  - tillträde till angränsande fastigheter på markerad serviceväg (beslutscharta),
  - fordon för områdets drift och skötsel, till exempel plogning/vinterväghållning, skogsvård med mera
  - transport för Falu kommuns verksamhetsanknutna behov
10. sätta upp orienteringskontroll, snitslar, reflexbanor eller dylikt som ska sitta uppe mer än två månader,
11. sätta upp skylt, affisch eller annan jämförbar anläggning, annat än för information om kulturreservatet, stigarna och verksamheten i enlighet med beslutscharta.
12. bedriva publik verksamhet i kommersiellt syfte.

Generella undantag från föreskrifter

Samtliga åtgärder inom reservatet ska stödja reservatets syfte. Föreskrifter ska därför inte utgöra något hinder för förvaltare, brukare eller markägare att genomföra den skötsel som råder enligt gällande skötselplan.

Förtydliganden till föreskrifter

- **A5.** Alla fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (2 kap). Den som vill ändra en fornlämning måste ha tillstånd från länsstyrelsen. Det är förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Nyupptäckta fornlämningar skyddas automatiskt, något särskilt myndighetsbeslut behöver inte

Falun kommun

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

fattas för att skyddet ska gälla. Om man under pågående markarbeten skulle påträffa en fornlämning måste man därför omedelbart avbryta arbetet och meddela länsstyrelsen. Lagskyddet gäller även för markområdet runt lämningen. Storleken på området fastställs av länsstyrelsen. Stenmurar, rösen, fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar får ej kompletteras med nya stenar, däremot får stenar som rasat ut plockas tillbaka. Övriga stenar som röjs ska läggas på nya rösen.

- **A6.** Exempel på otillåtna arronderingsändringar: plantera skog på inägor, hägna in områden utan historisk koppling eller pedagogiskt syfte, plantera in främmande invasiva arter, samt röja och plöja utmark.
- **A9. Område 1 a och b:** Tillkommande byggnader inom området ska ha en historisk karaktär. Föreskriften omfattar även bygglovbefriade åtgärder för en- och tvåbostadshus, som attefallsåtgärder och friggebodar, solceller, altaner och staket. Tillstånd ska även sökas för ändring eller byte av tak- och fasadmateriell eller andra ändringar (till exempel tilläggsisolering) som påverkar byggnadens yttre, liksom ändring av kulör eller färgtyp samt ändring eller byte av fönster och dörrar.

Område 2 a: Byggnader som tillkommer inom detta område ska ha i första hand ha en historisk karaktär, till exempel loge eller lada, eller i annat fall vara underordnad den historiska upplevelsen och ha en traditionell eller lågmäld karaktär. Inom detta område kan byggnader som stärker den historiska bilden uppföras, liksom byggnader för djurhållning samt ekonomibygnader för områdets drift och skötsel. Den historiska upplevelsen ska vara vägledande.

Område 2 b: Byggnader och anläggningar som tillkommer inom detta område behöver inte på samma sätt som i område 2 a bidra till att stärka den historiska bilden av området, men skall ändå ha en traditionell eller lågmäld karaktär. Här finns större möjlighet att uppföra småskaliga byggnader och anläggningar för friluftslivet, den pedagogiska verksamheten och områdets drift och skötsel i enlighet med reservatets syfte.

- **B2.** Fastighetsägare ansvarar för skötsel av den egna fastigheten i enlighet med skötselplanen, om inget annat avtalats.
- **C6-C8.** Inom Falu kommuns pedagogiska verksamhet kan man utan tillstånd fånga till exempel insekter, göra tillfälliga vindskydd eller göra upp eld på ett säkert sätt.
- **C9.** Motortrafik i terräng skall alltid utföras så att marken ej tar skada.

Falu kommun

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

Ärendets handläggning

2008 - Frågan om Dikarbacken som kulturresevat väcks genom ett medborgarförslag.

2009 – Kultur- och ungdomsnämnden beslutar att tillstyrka medborgarförslaget om kulturresevat på Dikarbacken.

2012 - Beslut i kommunstyrelsen att medborgarförslaget bifalles. Kultur- och ungdomsnämnden får i uppdrag att utreda och föreslå ett kommunalt kulturresevat på Dikarbacken.

2013 - Beslut i kultur- och ungdomsnämnden att etablera Naturskolans pedagogiska jordbruk på Dikarbacken.

2014 - Kulturhistorisk utredning genomförs av Dalarnas museum i samarbete med Falu kommun. Utredningen styrker området kvaliteter.

2014 – Tidigt samrådsmöte med boende runt Dikarbacken för att informera om det planerade resevatet, naturskolans verksamhet och den kulturhistoriska utredningen.

2015 – Projektledare anställs och arbetet påbörjas med beslut och skötselplan.

2018 – Tidigt samråd 2 med boende runt Dikarbacken, för att informera om hur arbetet fortskrider.

2015-2021- Under projektiden har det hållits interna samrådsmöten inom Falu kommun, med representanter från kultur- och fritidsförvaltningen, miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, serviceförvaltningen, barn- och utbildningsförvaltningen och räddningstjänsten, samt referensgruppsmöten med representanter från Falu kommun, Dalarnas Museum och länsstyrelsen.

2020 – samråd 30 mars- 15 maj 2020.

2020-2021 – bearbetning av inkomna synpunkter.

Synpunkter från samråd

Synpunkterna från samrådet 2020, och från de tidiga samråden 2014 och 2018, har överlag varit positiva. I huvudsak har synpunkterna mest handlat om behov av förtydliganden och undantag från föreskrifterna. Endast ett fåtal synpunkter har varit kopplade till föreskrifternas direkta innebörd. I övrigt har synpunkterna främst handlat om den framtida användningen av området, t.ex. vad gäller parkeringsmöjligheter, trafik, besökstoletter mm. Likaså har det inkommit synpunkter på att ekonomi behöver redovisas. Inga synpunkter har inkommit som har några invändningar mot själva bildandet av kulturresevatet.

Falu kommun

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

Efter samrådet har det förts enskilda dialoger med de berörda sakägarna för att hitta lämpliga förhållningssätt till den pågående verksamheten och minska störning, samt för att utreda lämpliga ersättningsnivåer som markägarna har rätt till genom de inskränkningar som reservatsbeslutet medför (31 kap. 4 § Miljöbalken). Ersättningsutredningar har utförts av konsult på uppdrag av Falu kommun. En av sakägarna har uttryckt stark oro för störningar från den pågående verksamheten och ett ökat besöksstryck. Verksamheten som bedrivs av Falu Naturskola är dock inte knuten till reservatets bildande. För att minska de upplevda störningarna kommer ett antal fysiska åtgärder att inrättas runt den enskilda fastigheten, i enlighet med samrådsredogörelse 2021-02-11. Utöver de fysiska åtgärderna upprättas ett servitut för parkeringsmöjlighet på kommunens mark, samt ett avtal om intrångsersättning. Den andra sakägaren har under processen beslutat sig för att sälja den avsedda markytan till Falu kommun, mot ersättning i enlighet med ersättningsutredningen.

Efter samrådet har två föreskrifter tillkommit (A8 och C5). Föreskrift A8 har tillkommit i samråd med den berörda fastighetsägaren och berättigar till ersättning enligt 31 kap. 4 § Miljöbalken. Utöver det har ett antal undantag från föreskrifterna formulerats, liksom ett antal förtydliganden för att underlätta tolkningen. De genomförda förändringarna bedömdes inte föranleda någon ny remissomgång eftersom de främst berör de två sakägarna, och har hanterades i samråd med dessa.

Samtliga synpunkter bemöts i samrådsredogörelsen, KFN 0108/18, 2021-02-11.

Beslutande

Detta beslut har fattats av kommunfullmäktige i Falu kommun § 114, 2021-06-17. Beslutet vann laga kraft 2021-07-22.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras på kommunens digitala anslagstavla enligt 8 kap. 13 § Kommunallagen, samt i Dala Demokraten och Falu Kuriren i enlighet med 27 § Förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252).

Bilagor

- Bilaga 1. Översiktskarta och gränskarta
- Bilaga 2. Beslutskarta
- Bilaga 3. Föreskriftskarta

Bilaga 5. Skötsel- och restaureringsplan.

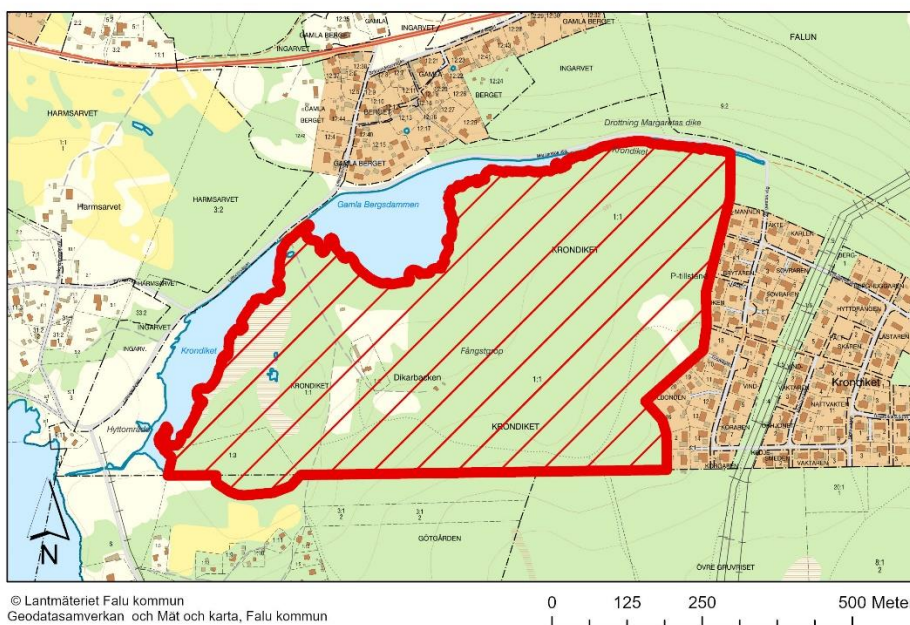
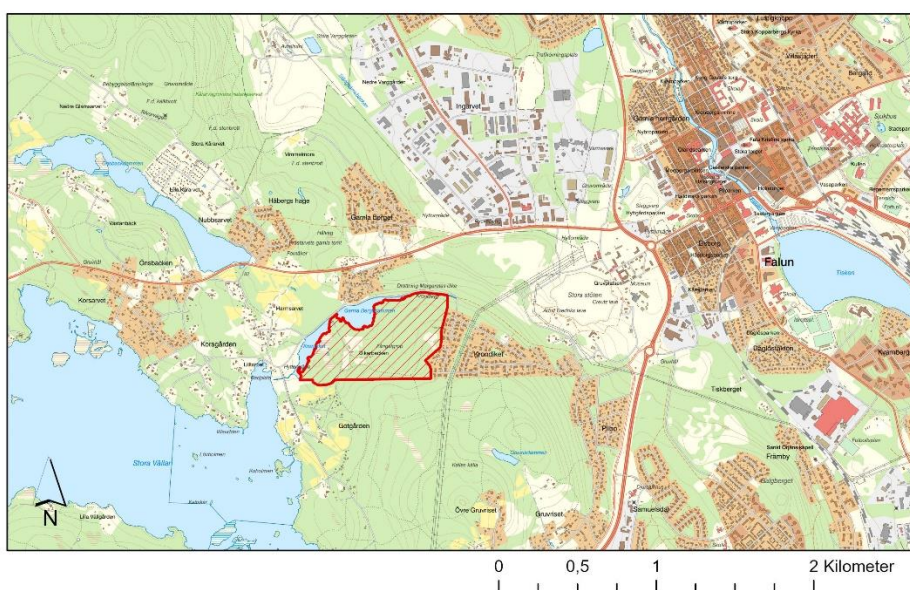

Falu kommun

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Bilaga 1. Översiktskarta och gränskarta

© Lantmäteriet Falu kommun
Geodatasamverkan och Mät och karta, Falu kommun

Översiktskarta som visar kulturresevatets läge nära Falu gruva i Falun och besluts-karta avgränsning, kulturresevatet Dikarbackens odlingslandskap, enligt beslut av kommunfullmäktige i Falu kommun § 114, 2021-06-17.

Falu kommun

Dnr

KS0225/21

KFN0108/18

Kultur- och fritidsförvaltningen

Datum

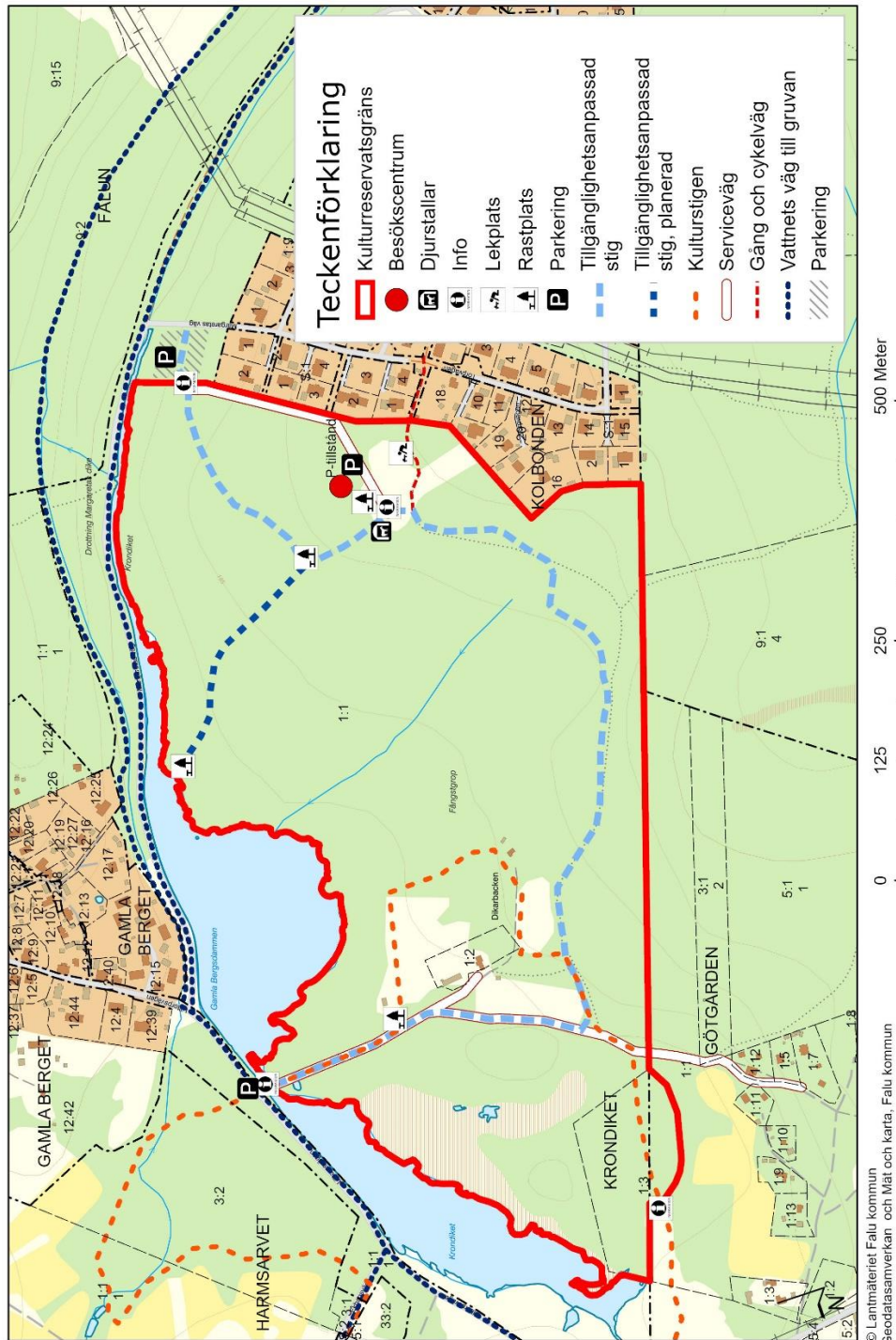
2021-02-17

Elsa Röing/Gordon Eadie

Tel. 023-830 00

E-post: elsa.roing@falun.se

Bilaga 2. Beslutscharta

Falu kommun

Dnr KS0225/21
KFN0108/18
Datum 2021-02-17

Kultur- och fritidsförvaltningen
Elsa Röing/Gordon Eadie
Tel. 023-830 00
E-post: elsa.roing@falun.se

Bilaga 3. Föreskriftskarta

